

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՓՐԱՆՍՈՒՄ ԺՕՋԷՓ ՕԴԻՓՐԷՒ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Մեր հայրենակից մեծ. պ. Միքայել Թամամշեանը Փարիզից գրում է «Նօվօէ աբաղրենիէ» լրագրին.

«Այս օրերս Ֆրանսիայի բարոյագիտական և քաղաքական ուսմանց ճեմարանը Դիարբէքիւրի Փրանսիական փոխ հիւպատոսի կնոջ Մէլրիէին լատկացրեց Ֆրանսուա-Ժօզէֆ Օդիֆրէի 15,000 Փրանկի մրցանակը, որ որոշուած էր տալ ամենաանձնուրաց մարդուն: Տիկին Մէլրիէին արժանի է կացուցել իրան ալը մրցանակին իւր հերոսական կեանքով և անձնուրացութեամբ՝ 1893 և 1896 թուերի հայկական կոտորածների ժամանակ:

Ազգային լուսաւորութեան նախարարութեան բարձրագոյն կրթութեան բաժնի կառավարիչ պ. Լիարը, որին լանձնուած էր մրցանակ ստացողների մասին ղեկուցում ներկայացնել, տ. Մէլրիէի մասին հեանեալն է ասում.

«Արեւային զազանութիւններից լիսող երեք հարիւր հալեր զիմեցին Հիւպատոս Մէլրիէին խնդրելով իւր վերայ առնել նոցա անմիջական պաշտպանութիւնը և օգնել իրանց մինչև ծովափը հասցնել: Հիւպատոսը, կատարելապէս կարեկցելով թշուառներին վախեցաւ թէ մի գուցէ իւր տեղից հեռանալով նոր վարագութիւններ կատարուին, ալը միջոցին Հիւպատոսի կինը առաջարկեց որ ինքն անձամբ և իւր հրակողութեամբ կհասցնէ նոցա մինչև նաւահանգիստ: Մինչև մօտակալ ծովափը, Միջերկրական ծովի Ալէքսանդրէտը, 15 օրուայ ճանապարհ էր ձիով: Տխուր տեսարան էր ներկայացնում ճանապարհը, զիւղերն աւերուած էին, ամենուրեք կամալականութիւն էին անում քուրդերը: Տ. Մէլրիէն վերցրել էր իւր հետ նաև իւր փոքրահասակ չորս երեխաներին, որոնցից վերջինը ծծի էր, և սկսեց ալը վտանգալից ճանապարհորդութիւնը: Դիարբէքիւրի նահանգապետը Հիւպատոսի կնոջ առաջարկեց, բալց միայն նորան, պահնորդ. քաջ կինը լատնեց, թէ պահնորդը պէտք է պահպանէ ամենքին, ալլապէս նա չէ կարող ընդունել: Որպէս զի սախպէ պահնորդ ոստի-

կաններին ամբողջ քարվանք պահպանել, տ. Մէլրիէն իւր երեխաներին պատգարակով ուղարկում է քարվանք լառաջապահ մասը, իսկ ինքը ձիով հետևում է քարվանքին, երբեմն երբեմն թեքուելով պատգարակի վերայ որ ծեծ տալ երեխային, Հանգիստ առնելու դէպքում հերոսուհին հոգում էր սնունդի և գիշերելու մասին, նա արիանում է և գիշերները, դիտելով ուղեորներին և հանգստացնելով զժգախոններին:

Իհերէջիկում, ուր պէտք էր Նիբրատն անցնել, տեղական տաճիկ իշխանաւորները լալտեցին տ. Մէլրիէին, որ Կ. Պօլսից հրաման է ստացուած թող տալ անցնելու Ֆրանսիայի հիւպատոսի կնոջ, պնդելով, այս հիման վերայ, որ բոլոր միացողները պէտք է արգելուին: Բայց ոչ մի բան չէր կարող տ. Մէլրիէի կամքի դէմ դնել, նա կարգադրում է իւր երեխաներն անցկացնել միւս ափը, լալտեցով, թէ ինքը ամենից վերջը կանցնի, երբ բոլոր իւր հետ եկողները միւս ափին կըլինին արդէն: Տաճիկ իշխանաւորների դողը բռնեց, եթէ նոքա արգելն անցնելը և ալդպիսով դուցէ պատճառ լինին նորա մանկան մահուան առանց ծծի մնալու պատճառով, լանցաւորը սաստիկ կպատժուի: Քաղաքապետը զիջանում է, և ամբողջ գաղութը լալտեցով անցնում է Նիբրատը:

Եւ այսպէս, ճանապարհի բոլոր վտանգների մէջ, որ լի էր վալրագ քուրդերի և չերքեսների խմբերով, ուղեորները հասնում են ծովափ. տ. Մէլրիէն բոլորին տեղաւորում է շոգենաւր և ինքը ամենից վերջը ելնու է տախտակամած:

Վեց թուում է, — եզրափակում է Լլարը, — անվեհեր տ. Մէլրիէն այսպիսի ծանր հանդամանքների մէջ կարողացաւ արժանապէս ներկայացնել Ֆրանսիան որպէս քաջ, մեծահոգի և կարեկցող, և կատարելապէս արժանի է Օդիֆրիէի «Բարձր անձնաւորութեան» մրցանակին»:

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՑ 2 Ս. ԼՈՒԻՉԻ ԱՋ--

ԽԱՐՀԱՆԴԻՍՈՒՄ

Ամերիկայի Հայ գաղութի առաջնորդ Տ. Յովսէփ Խալիկոպոս Սառաջեանը գիմելով Ազգիս սրբադնադոն Հայրապետին լալտում է, որ ինչպէս 1893 թուին Ամերիկայի Չիքագօ քաղաքում կատարուած աշխարհադիսի մէջ տեղի ունեցած կրօնական համաժողովին հայ եկեղեցին ևս իւր ներկայացուցիչն ունէր լանձին պ. Մինաս Զեւարի, հանգ. Յ. Խաչումեանի և ալլոց, որ պատուաբեր եղաւ թէ լնդհանուր հայ ազգին և թէ մասնաւորապէս Ամերիկայի հայ գաղթականութեան, այսպէս էլ առաջիկայում Սէնտ Լուիզ քաղաքում տեղի ունենալիք աշխարհադիսի Մամուլի համաժողովին»

միջ ցանկալի է, որ հայ ազգի և եկեղեցու գրականութեան զոհարները հանդէս բերող արժանաւոր ներկայացուցիչ գտնուի ազգի կողմից ընտրուած կամ ընդհանուր հայ մամուլի կողմից ընդունուած: Ս. Սառաջեանը խնդրում է վեհին, որ բարեհաճէ ալդ մասին կարեւոր կարգադրութիւնն անել:

4. ՊՕԼՍԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒՄՆԴԱՆՈՅԻ ՈՐԲԱՆՈՅԸ

Թէն մենք, ռուսահայերս, միշտ սովոր ենք բարձրից նայել տաճկահայերի վրայ և մեր քաղաքակրթութիւնը գերադասել, սակաւն երբեմն զգալով մեր մեծամտութիւնը, պէտք է ամօթահար լինենք օրինակ. արդեօք մենք ունինք Կ. Պօլսի Ազգային հիւանդանոցի պէս մի մարդասիրական-հալկական հաստատութիւն:

Ամեն տարի հանդիսով տօնւում է Կ. Պօլսում ալդ պատկառելի հիմնարկութեան տարեդարձը, որ բացի իսկական հիւանդանոցի իստակ բաժանմունքներից, ունի և հոգեկան հիւանդութիւնների բաժանմունք, ուր Տաճկաստանի ամեն կողմից բերուած հայ հոգեկան հիւանդներն ապաստան են զրտնում և աղաւաղում փողոցներում անտէր թափառելուց, ինչպէս որ տարաքաղաքար սովորութիւն է դարձել մեզանում: Այս անգամ մենք մեր ընթերցողների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում ալդ հիմնարկութեան ալն բաժանմունքի վրայ, որ որբանոց է կոչւում: Այս տարի ալդ որբանոցի զպրօցից՝ ռուսման շրջան աւարտել են 14 հոգի, իսկ 16 հոգի աւարտել են արհեստների բաժանմունքից: Որբանոցն ունի 5 արհեստանոց՝ կօշկակարութեան, դերձակութեան, աթոռագործութեան, կահագործութեան և ոստայնակութեան: Մինչև աժմ կօշկակարութիւն սովորել են 30 տղայ, որոնցից 15 դուրսը գործ գտնելով՝ թողել են հիմնարկութիւնը: Դերձակութիւն սովորել են 12, աթոռագործութիւն՝ 18, ոստայնակութիւն՝ 12, կահագործութիւն՝ 10. 1899 թ. մինչև այսօր 82 հոգի արհեստ են սովորել: Այժմ միմիայն արհեստով պարագլում են 47-ը, իսկ 52 աշակերտ էլ օրական մի ժամ է արհեստող զբաղւում: Որբանոցի արհեստաւոր աշակերտները պատրաստել են 3,177 զույգ կօշիկ, որից 1,860 զույգը հիւանդանոցի լանձնարարութեամբ, իսկ 1317 զույգը մասնաւոր անձանց և վաճառւելու համար. զուտ արդիւնք մնացել է 11,546 զրշ: Դերձակութիւն սովորողները կարել են 690 ձեռք զգեստ, որից զուտ արդիւնք մնացել է 2,826 զրշ: Աթոռ շինողները պատրաստել են, 1,234 աթոռ, որից զուտ արդիւնք մնացել է 4,975 զրշ: Ոստայնակները պատրաստել են 568 խաւուր, 408 զույգ զենջակ, 382 անձեռոց, 315 մետր գոգնոցի կտաւ, 108 մետր տոխուժա կտաւ, 1,035 մետր զիշերանոցի կտաւ:

315 միտր շրջազգեստի կտուռ և պլն։ Մէջ խօսքով՝ արհեստ-
ներ սովորելուց լեռով այդ իրեղէններից զուտ արդիւնք է մը-
նացել մօտ 1300 մանէթ։ Այս տարի աւարտող արհեստաւոր-
ներից 2 պօսեցի են, 1 պրուսացի, 1-ը նիկոմիդացի, իսկ
միւսները գաւառներից։ Որքերի մաքրութեանը հսկում են 6
գիրն. շաքարը մի անգամ բաշխիք են գնում. ամառուալ ըն-
թացքում մէկուկէս ամիս ծովի ջրումն են լողանում։

Պատրիարք սրբազան Օրմանեանը դովեթի հետևողակա-
նութեամբ ամեն կերպ աշխատում է, որ որք տղաները ուս-
ման հետ իմիասին մի արհեստ սովորեն, որպէս զի կեանքի
մէջ մօտենլով՝ մի կտոր հաց վաստակեն իրենց ճակատի քըր-
տինքով. ուրախալիք երեսով։

ԱՐԴԻ ՀԱՅՆԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Մեր աշխարհաբար գրական լեզուի երկու ճիւղաւորու-
թիւններն էլ՝ թէ արեւելեանը և թէ արեւմտեանը զուրկ են
դեռ ևս մշակուած լեզուների կանոնաւորութիւնից. երկուսի
քերականութիւնն ևս հաստատուն հիմքերի վրայ չէ դրուած
և այդ պատճառով աշխարհաբար լեզուի կանոնաւոր ուսու-
ցումը մեծ դժուարութեանց է հանդիպում։ Թէ մեզանում և
թէ Կ. Պօլսում՝ արդէն կարիք է զգացւում աշխարհաբար
գործածական գրական լեզուն որոշ հիմքերի վրայ դնելու և
կամաւականութիւններին վերջ դնելու. հետզհետէ ուսումնա-
սիրում են գաւառաբարբառները առանձին-առանձին իբրև
լեզուաբանական հում նիւթ. Դրանց հետևող աշխատութիւնը
սկսեց է լինի համեմատական ուսումնասիրութիւնը և որոշ
համակարգութեան բերելը։

Ինչ վերաբերում է լեզուի ճոխութեանն ու բառերի տա-
շարին, տոճկահայերը մեղանից առաջ են. նրանց գրական լե-
զուն աւելի առաձգական, ոճաշատ և կոկ է քան թէ մերը.
Պօլսում լուրջ ուշադրութիւն են դարձնում մայրենի լեզուի
մշակութեան վրայ և ինչպէս այժմ հաղորդում են Կ. Պօլսի
լրագիրները, իզմիրեան գրական լանձնաժողովի նախաձեռ-
նութեամբ լատով մասնաժողով է կազմուել՝ աշխարհա-
բար լեզուի բառարան յօրինելու համար՝ շկտ նպա-
տակի ունենալով ճշտել գրաբարէն փոխառութիւնից կանոն-
ները, ոճերը, ասացուածները, ընտրել գաւառական բառա-
միջերը, եւրոպական լեզուներէ փոխառութիւնները, կոկեւ,
գոտակեւ արդի հայերէնն ու բերել զայն արեւմտեան լեզուաց
սեղմ և հասու ճշտաբանութեան։

Որչափ որ ալլապիսի մի լուրջ աշխատութեան համար
այժմեան հանգամանքներն աննպաստ են, ախչափ ևս խընդ-

Դի կարեւորութիւնը ստիպողական է դարձնում այդպիսի մի ձեռնարկութիւն. ցանկալի էր, որ Պօլսի մասնաժողովն ուշադրութիւն դարձնէր նաեւ մեր, ռուսահայոց, գրական լեզուի վրայ և ըստ կարելոյն աշխատէր մօտեցնել աշխարհաբարի երկու զլխաւոր ճիւղերը. Այդ գործն աւելի հեշտութեամբ գլուխ կգար, եթէ միաժամանակ նոյնպիսի մի մասնաժողով ևս կազմուէր մեղանում և երկու մասնաժողովներն ևս միեւնոյն ծրագրով և ուղղութեամբ առաջ տանէին իրենց աշխատանքը, որ թեթև գործ չէ և տասնեակ տարիների քրտնաջան զբաղմունք է պահանջում:

Կ. Պօլսի մասնաժողովի անդամների անուններն երաշխաւորում են, որ գործն անկատար չի մնալ և մի որոշ հետեանք կունենալ. ահա այդ լատնի անուանց ցուցակը. 1) պատրիարք սրբազան Օրմանեան, 2) Սիւրբէ եպիսկոպոս Դուրեան, 3) Ռէթէոս Պէրպէրեան, 4) Յակոբ Դուրգէն, 5) Հրանտ Ասատուր, 6) Թովմաս Թէրզեան, 7) Պրօֆ. Յակոբոս Ճէճիղեան, 8) Գաբրիէլ վարդապետ Մէնէվիշեան, 9) գոկտոր Թորգոմեան, 10) Բարթող Թէլեան, 11) Յովսէփ Սուսուֆեան և 12) Բիւզանդ Քէչեան: Մասնաժողովը գործում է սրբազան Պրմանեանի նախագահութեամբ և պէտք է ունենալ նաեւ գաւառական աշխատակիցներ:

Յաջողութիւն ենք ցանկանում:

ՏԵՍՉԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լրագիրներից լատնի է մեր ընթերցողներին, որ վերջին տարիներս, ազգիս Վեհ. Հայրապետը, ցանկալով որ մեր թեմական հոգևոր դպրոցների տեսուչները հոգևորական անձինք լինին, հրամայել է հոգաբարձութիւններին ընտրել կարող հոգևորականներ տեսչական պաշտօնի համար:

Վեհափառի այս հրամանը վաղուց արդէն գործադրուած է Շուշուալ և Սրեանի թեմական դպրոցներում, որոնցից առաջինում տեսուչ է բարեշն. Բենիկ վարդապետը և վերջինում ներկայումս ընտրուած է բարեշն. Տիրալը վարդապետը, երկուսն էլ մեր կուսակրօն երիտասարդ լաւագոյն հոգևորականներից:

Նոյնպիսի հրաման արձակուած էր նաեւ Ներսիսեան Դպրոցին, որի Հոգաբարձութիւնը մինչև այժմ կատարած չըլինելով սրբազնագոյն Հայրապետի կոնդակը՝ անցեալ լուսին ամսին կամենալով աշխարհական տեսչին պահել լուր պաշտօնում՝ որոշեց մի նոր պաշտօն ստեղծել՝ լեկտօրի պաշտօն, որի համար և ընտրեց բար. Դաբեղին վարդ. Յովսէփեանին: Որովհետև այս տեսակ պաշտօն գոյութիւն չունի դպրոցի

կանոնադրութեան մէջ՝ ուստի և վեհափառ Հայրապետը, ինչպէս ըսում ենք, մերժելով Հոգաբարձութեան արդարաւորապէս ընտրութիւնը, մի նոր կոնդակով պատուիրել է համաձայն դպրոցի կանոնադրութեան միմիայն տեսուչ ընտրել մի այլ եկեղեցական, առանց ըկեօրի պաշտօն ստեղծելու:

Ինչպէս ըսում ենք, շուտով հոգևոր տեսուչ կնշանակուի նաև Ն. Նախիջևանի Հոգևոր Դպրոցում:

ՄԻ ՆՈՐ ԴՊՐԵՎԱՆՔ

Արմաշու դպրեւանքի փալտոն հետեանքները հանրաձայնօթ են. այդ դպրոցն աւարտած մի խումբ երիտասարդ կուսակիւն եկեղեցականների գործունէութիւնը մի նոր շրջան է: Կազմում տաճկահայերի հոգևոր ասպարիզում, թէ գաւառներում և թէ Պոլսում Արմաշականներն եռանդուն գործունէութիւն են ցոյց տալիս և համակրելի ուղղութեամբ աշխատում: Այս օրինակից խրախուսուելով՝ Կեսարիոյ գործունէալ առաջնորդ Տրդատ եպիսկոպոս Պալեանը ձեռնարկել է Կեսարիոյ ս. Կարապետ վանքի վարժարանը դպրեւանքի վերածել, որպէս զի իւր թեմի համար կրթուած և բանիրուն հոգևորականներ պատրաստէ. ուսում առած հոգևորականների պահանջն այժմ արդէն կարեւոր և անհրաժեշտ է, որ մենք ուրախութեամբ ուղղունում ենք ուսումնասէր առաջնորդի ձեռնարկութիւնը:

ՍԱՆՍՍԱՐԵԱՆ ԴՊՐԱՆՈՑ

Բարեկիշատակ Մկրտիչ Սանասարեանի Կարինում հիմնած դպրանոցի տեղափոխութեան խնդիրը դեռ ևս չէ վերջացել և Կ. Պոլսի հալ մամուլը շարունակ զբաղուած է այդ հարցով: Տեղափոխութեան խնդիրը առիթ է տուել և դրադուելու այդ դպրանոցի ձրափով օգտակար լինելու խորհրդածութիւններով: Թեր և դէմ գրուած բազմաթիւ լօղուածներից երևում է, որ Սանասարեան դպրանոցի նշանակութիւնն հետադիմութեամբ աւելի լաւ են ըմբռնում տաճկահայերը և դրա համեմատ պահանջներ անում:

Շատերը արտնջում են, որ Սանասարեան դպրանոցը մինչև այժմ աչքի ընկնող արդիւնք չցոյց տուեց և լանցանքը ձգում են դպրանոցի երեք տեսուչների վրայ: Սակայն հրաշքների դարն անցել է և առնակաւն անբարեմտութիւն է հրաշքների պահանջել մի դպրանոցի ղեկավարներից, որոնք գործում են ասիական Տաճկաստանում, այն քաղաքական դրութիւնը, որ ստեղծուեց վերջին ռուս-տաճկական պատերազմից լետոյ: Տաճկաստանի հայաբնակ նահանգներում, ինքն ըստ ինքեան պէտք է ամենամեծ արգելքը լինէր դպրոցական կեանքի խա-

դադ է անվրդով դարգացմանը: Ընդհակառակը պէտք է կարծել, որ դպրանոցի ղեկավարների քաղաքական հասունութիւնն էր ալն պատճառներից մէկը, որոնց շնորհիւ լալտնի չփոթութեանց միջոցին անգամ ալդ դպրանոցը կարողացաւ պահպանել իւր գոլութիւնը: Այդպիսի անաջող պայմաններում զբաղուող կրթական մի հիմնարկութիւնից չի կարելի մեծ մեծ պահանջներ ածել և սրան կախ նրան մեղաւոր ճանաչել, նամանաւանդ, որ հիմնարկութեան վարիչներն իրեն դործի համար պատրաստուած, մասնագէտ անձինք են, և ամենասերտ կապերով կապուած հիմնադրի լիշատակի հետ:

Սանասարեան դպրանոցի Լարինից տեղափոխելը ոմանք բացատրում են ալն հանգամանքով, որ խնամակալութիւնը դժգոհ է կարնեցիների բռնած դիրքից, ոմանք էլ պատճառաբանում են, թէ Խարբերդում բողոքականութիւնը շատ է տարածուած և մի կանոնաւոր դպրոցական հաստատութեան շնորհիւ կարելի է դաւանափոխութեան առաջն առնել: Սակայն մեղ թոււմ է, որ խնամակալութիւնն աւելի լուրջ և դպրանոցի ապագային վերաբերեալ էական խորհրդածութիւնների վրայ հիմնուելով է ալդպիսի մի կարգադրութիւն անում և չէ սխալուում:

Խնամակալութեան որոշմամբ դպրանոցը պէտք է տեղափոխուի Խարբերդ և դպրոցական նոր շէնքը պէտք է կառուցուի, ոչ թէ քաղաքում, ալ քաղաքից երեք ժամապի հեռու գտնուող Սորսորի կոչուած վանքում, որ գտնուում է մի բլուրի վրայ: Վանքի շուրջը տարածուած են բազմաթիւ հալաքնակ գիւղեր: Այդպիսով ուրեմն Սորսորի վանքն ամեն լատկո թիւնն ունի, իւր մէջ մի դպրոցական հաստատութիւն խաղալ ու անվրդով դարգացնելու համար, սակայն դպրոցը կարող է լինել միայն գիշերօթիկ: Երթեկ աշակերտների համար միակ կլինին Սանասարեան դպրանոցի դռները: Այս հանգամանքը հարկաւ աղղեցութիւն կունենալ աշակերտների թուի վրայ: Եթէ սրան աւելացնենք և ալն իրողութիւնը, որ բացի որոշ թուով ձրիաթոշակ աշակերտներից, մնացածները պէտք է տարեկան երկու հարիւր մանէթից աւելի վճարեն, հետեանքն ալն կլինի, որ դպրանոցում համեմատաբար սակաւաթիւ աշակերտներ կլինի, որ ցաւկալի չէ:

Որպէս զի Սանասարեան դպրանոցը մասնաւոր դպրոցի կերպարանք չունենալ և ընդհանուրին մատչելի լինի, պէտք է հասարակութիւնը նիւթական օգնութեան հասնէ, որ ձրիավարժների թիւը հետզհետէ շատանալ և վարձութիւնն էլ կարողանալ գիշերօթիկներից պահանջուած երկու հարիւր բութլին իջեցնել գոնէ մի հարիւրի: Այսպիսի հանգամանքներում միայն Սանասարեան դպրանոցը կարողարացնէ հանգուցեալ հիմնադրի տաճած լոյսերը և Տաճկահալաստանում ալն դերը կխաղալ, ինչ գեր որ խաղացել է Ներսիսեան դպրանոցը Ռուսահալաստանում:

ՉԱՐՆԻՔԱՅ ՎԱՆՔԻ ԿԱԼՈՒՄՆԵՐԸ

Յալոնի է, որ մեր վանքերից շատերը մեծամեծ կալուածներ ունին, որոնք կառավարում են վանահայր վարդապետներով: Այդ կալուածներից շատերը վիճելի են և մի քանի տասնեակ տարիներով վէճերը շարունակում են այս և այն անձանց կամ հաստատութիւնների հետ: Բայց քանիսն են այդ վարիչներից անձնուրացութեամբ առաջ տանում իրանց գործը և ցանկալի վախճանին հասնում: Դեռ երեկ էր, որ լրագիրները հիացմամբ նկարագրում էին մի ծերունի կեանք Պօղոս վարդ. Տէր-Մարգարեանցի, որ ամբողջովին նուիրուած էր Հաղարծնի վանքի կալուածական դատին և որ ուրախութեան աւետիքն ստանալուց լետոյ միայն խամրեցաւ. ալսօր նորա շնորհիւ Հաղարծինը տիրապետում էր ընդարձակ և թանկագին կալուածի, որ արդիւնաբերող ձեռքերի է կարօտ:

Չենք կարող չիշխտակել այստեղ, որ ճիշտ լար և նման հանգ. Պօղոս վարդապետի՝ Չարեքալ Վանքի լաւնածաւալ կալուածների դատին էր նուիրուած նորա վանահայր Տ. Աստուածատուր վարդապետը, որ երկու տասնեակ տարիներից ի վեր, կրօնաւորութեան առաջին օրից, կ'աւնջը դրել է այդ վանքի պահպանութեանը. և ալսօր, ինչպէս հաղորդում են մեզ հաւաստի աղբիւրներից, բարձրագոյն Ատեանը Պ. Բուրգում գործը վճռել է լօգուտ վանքին և շնորհիւ Աստուածատուր վարդապետի տնական և եռանդուն աշխատութեան Չարեքալ վանքի սեպհականութիւն է ճանաչուած մի այնպիսի կալուած, որ իւր ընդարձակութեամբ, բերրիութեամբ և անտառների խտութեամբ, կարծում ենք, գերաշանցում է մեր վանական շատ կալուածներից:

Յօդուածս մամուլի տակ էր արդէն, երբ լրագրներում տպուած հեռագիրը գուժեց, որ անյալտ աւազակներ սպանել են Աստուածատուր վարդապետին:

ՏԱԿՎԱԶԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Նամակ խմբագրութեան:

Ինչպէս Ազգ. Լրագիրներու մէջ ծանուցուած է, առաջադրած եմ հաւաքել Տաճկահայերու բնական գործունէութեան վերաբերեալ նիւթեր և տեղեկութիւններ: Այս նպատակով ներկայիս կը կցեմ հարցարան մը՝ նոյն հարցունքներու վարդով կազմուել համար հալ դերասաններու կենսագրութիւնը, իբրեւ գլխաւոր առաղձ հալ թատրոնի պատմութեան:

Կը խնդրեմ որ հաճիք Դուք ալ Ձեր ազնիւ աջակցու-

թիւնը բերել ալս ոգտակար ձեռնարկին՝ Ձեզի ծանօթ դերասաններու և դերասանուհիներու վրայ կենսագրական տեղեկութիւններ տալով։ Այս հաւաքութիւնները լետով պիտի հրատարակուին՝ Տեղեկատուներուն անունն ու մասնակցութեան չափն ալ լիշուելով։

Այժմէն կը լալանեմ շնորհակալիքս Ձեր բարեւոժար աշխատակցութեան համար և կը խնդրեմ որ ձեր պատասխանները հաճիք զրկել իմ հասցէիս որ ստորև է հարցարանին։

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹՅԱՆ

Կ. Պոլիս. 1902.

1. Անուն, հայրանուն և մականուն.— 2. Ո՛ւր և երբ ծնած է.— 3. Ո՛ր դպրոցի մէջ ուսում առած է, և դպրոցէն վերջ ճր և է արհեստի կամ գործի հետեւած է.— 4. Ո՛ր թուականին և քնչպէս սկսած է դերասանութեան, և որ խումբին մէջ։ (Այդ առթիւ մասնաւոր պարագաներ և մանրագէպեր ունեցած է).— 5. Ո՛ր խաղի մէջ և քնչ դերով բեմ ելած է առաջին անգամ.— 6. Ոկանակութեան շրջանը ձիւպի, քանի տարի տեւած է.— 7. Դերերու որ սեւին համար մասնաւոր հակում և ընդունակութիւն ունեցած է, և որ խաղերու մէջ լաջողակ եղած է.— 8. Անձնական նկարագիրը.— հասակ, ֆիզիքական ուրիշ ձիւքեր, բարոյական մասնաւոր լոժարութիւններն ու ձգտումները։ Լուսանկարը հանուած է, և ուր կարելի է գտնել է).— 9. Ի՞նչ բաներու հմուտ էր։ Օտար լեզու գիտէր.— 10. Ի՛ր և է արհեստ սորված և մշակած էր, իրեն ապրուստի միջոց.— 11. Ո՛ր և է երկասիրութիւն կամ թարգմանութիւն ունեցած է, (գիրք, թատերախաղ, երգ, պարերգ, եսլլն) տպանլ թէ անտիպ.— 12. Ո՛ր քաղաքները պտտած է, և որ խումբի հետ.— 13. Պարզ դերասան ըլլալէ ետք, վարիչ, թատերապետ, խմբապետ եսլլն եղած է, երբ, ուր.— 14. Ասպարէզէն հեռացած է երբեմն թէ միշտ դերասան մնացած է.— 15. Ի՛ր թուականին մեռած է, և քնչ հիւանդութեամբ.— 16. Ո՛ւր թաղուած է.— 17. Ամուրի մեռած է թէ ամուսնացած.— 18. Թուականին ամուսնացած է, որո՞ւ հետ։ Զաւակ ունեցած է, քանի, որո՞նք են.— 19. Իր դերակատարութեանց մասին քննադատութիւններ, իր կենսագրութենէն մասեր հրատարակուած են. ուր և երբ.— 20. Իր կեանքէն մանրալէպեր, թեր ու դէմ կարծիքներ։

Այս հարցումներուն պատասխանը հաճեցէք ողորկել առ

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹՅԱՆ

Խորասանճեան խան, Սիրէճի

Կ. ՊՈԼԻՍ

Գ. ՄԵՐԵՐԵՆՆԻԿԵԱՆԻ ԿՏԱՎՐ

Բիւզանդիոն լրագրին խմայելից ուղարկած մի թղթակցութիւնից իմօնում ենք, որ Ռումանիոյ հպատակ հանդ. Գրիգոր Մերերենիկովը կտակել է 40,000 ռուբլի, որ անձեռնմխելի պիտի մնայ Օդեսայի արքունական զրամատանը, իսկ տոկոսները տարէցտարի պիտի բաշխուին հետեւեալ հաստատութիւններին. 24,000 ռ. տոկոսը՝ Վանի Հակազնեան և Սանդխտեան ուսումնարանին, 6000 ռ. տոկոսը՝ ս. Էջմիածնի ճեմարանին, 6,000-ինը ս. Երուսաղէմի ժառանգաւորաց զբոսայրոցին և 4,000-ինը Օդեսայի ծխական դպրոցին:

Ամբողջ կտակուած գումարը լանձնուած է արդէն Օդեսայի Գրիգոր ա. ք. Խորանանճեանին՝ Ազգիս վեհ. Հայրապետին ուղարկելու ի տնօրէնութիւն:

ՌՈՒՄԵՅ ՄԵՄԻՆԱՐԵՆՐԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

«Մշակ» լրագրում կարդում ենք հետեւեալը.

«Թագաւոր կայսրը քարհանճեց Բարձրագոյն հաստատել ռուսաց սինօքլ որոշումները ռուսական հոգևոր սեմինարիաների կանոնադրութեան 92-դ յօդուածը փոխելու մասին հետեւեալ կերպով. «Մանկավարժական ժողովներում ներկայ են լինում, ղեկավորի նախագահութեամբ, տեսուչը, դասատուները և երկու անդամ թեմական հոգևորականներից որոնց ընտրում է թեմական հոգևորականութիւնը և հաստատում է թեմական առաջնորդը երեք տարով. իսկ նոյն կանոնադրութեան 92-դ յօդուածը փոխել ապաէս. «Ուսման և դաստիարակութեան վերաբերեալ հարցերի քննութեան ժամանակ վարչութեան ժողովներին մասնակցելու հրաւիրում են դպրոցի ընդ որ դաստիարակները ձայնի հաւասար իրաւունքով վարչութեան միւս անդամների հետ»:

ԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Հայնէի մտքերից)

Հնդիկների վիպական բանաստեղծութիւնները նրանց պատմութիւնն են. բայց մենք կարող ենք օգտուել նրանցից, որպէս պատմութիւնից միայն այն ժամանակ, երբ կդառնան օրէնքներ, որոնց շնորհիւ հնդիկները իրօք բանաստեղծական ֆանտաստիկական էին դարձնում Այդ չի աշդուել մեզ մինչև այժմ լոյսերի առասպելաբանութեան վերաբերմամբ. սակայն այստեղ բանը աւելի դժուարանում է, որովհետև լոյսերը այն ամենը, ինչպէս որ իրօք կատարուած է եղել, միշտ ձևաբուեւորական (plastisch) ձևով առասպել էին մշակում, դարձնում, որ և աւելի ու աւելի որոշ էր դառնում. Հնդիկները մէջ ինդահակառակն, ֆանտաստիկական մշակութիւնը (կերպարանափոխութիւնը) շարունակում է խորհրդանշան (symbol) մնալ, որ անվարձանը, անսահմանն է որոշում և որին բանաստեղծի ֆանտազիան չի կարող աւելի որոշ ձևեր տալ պլաստիկ կերպով:

Հնդիկը կարող էր միայն հակապական վէպեր ստեղծել, որովհետև նա, որպէս առհասարակ պարզ դիտողութեան տէր մարդ չէր կարող աշխարհի ընդհանուր կազմից որ և է մի մաս կտրելու Ամբողջ աշխարհը նրա համար վիպական բանաստեղծութիւն է, որի մէջ «Մաճաբարատան» մի գլուխ է կազմում միայն, շամհատեցէք հնդկական միստիկան (խորհրդազգածութիւնը) մերի հետ. մերը վարժում է (սուր միտքը) նրբամտութիւնը նուրի լուծման, բաժանման և միացման համար, բայց նա չի կարող զաղախար կազմել: Պարզ դիտողութեան դադափարները մեզ համար բնաւ անծանօթ բաներ են: Հնդկական մուսան հէքեաթներին երազող, ցնորքների մէջ խորասուզուած իշխանուհին է:

Որպէս առհասարակ իւրաքանչիւր մարդ զգալական աշխարհում նալում է որոշ առարկայի վերաւ իւր հալեցակէտով, նորնպէս և իւրաքանչիւր մարդ մի լալտնի, որոշ գրքի մէջ տեսնում է մի բան, որ մի ուրիշը այլ կերպ է տեսնում: Հետեաբար թարգմանիչը պէտք է խիստ խելացի և տաղանդաւոր մարդ լինի, որովհետև նա անհրաժեշտօրէն պէտք է խորհմանքի գրքի մէջ որոնի և տեսնի ամենից կարեւոր և լաւագոյն բաները, այդ բոլորը ուրիշներին հաղորդելու համար: Ինչպէր բառերը, մարմնական (արտաքին) միտքը կարող է իւրաքանչիւր ոք թարգմանել, ով որ քերականութիւն է սովորել և մի բառարան ձեռք բերել: Բայց իւրաքանչիւր մարդ չի կարող թարգմանել ոգին, հասկանալի դարձնել այն, Թող այդ բանը ի նկատի ունենալ Վալտեր Սկոտտի բովանդակների (վէպերի) այն չոր ու ցամաք, պրօզայիկ (արձակ) թարգմանի:

չը, որ արնայէս պարծենում է իւր Թարգմանութեանց ճշտութեամբ: Ինչ է նշանակում Թարգմանել, ճշդիւ տալ բնագրի ոգին՝ կարելի է ամենից լաւ տեսնել Ֆօրստերի «Սակունտալալի» կրկին, երկրորդ Թարգմանութիւնից:

Բամանդիկների ժամանակ սիրում էին ծաղիկը միայն իւր հոտի, բուրման համար: մեր ժամանակում մենք սիրում ենք ծաղկի պտուղը: Այս պատճառով և մեր ձգտումը դէպի գործնականը, դէպի պրօզան, դէպի կոշտը և աւօրեան:

Արուեստի մէջ նոր շրջան է երևան եկել: Բնութեան մէջ նորն օրէնքներն են գտնում, որոնցով մեր մարդկային ոգին ևս կառավարում է, նրանց մարդացնում են (նովալիս), մարդկային ոգու մէջ բնութեան օրէնքներն են գտնում՝ մազնիսականութիւն, էլէքտրականութիւն, ձգողական և վանող բեւեռներ (Հալնրիխ Ֆօն-Կլայտ): Գեթէն ցոյց է տալիս բնութեան և մարդու մէջ փոխադարձ լարաբերութիւն: Շիլլերը կատարելապէս ողբապաշտ է (Spiritualist), նա հեռացնում է բնութիւնից, նա կանախ էսթետիկայի կողմնակից է:

Քարդ. Ա. ԵԴԻԴԱՐ

